

Чоловічий стиль спілкування – активний і предметний, але водночас змагальний і конфліктний. Для чоловіка зміст спільної діяльності важливіший, ніж індивідуальна симпатія до партнера. Чоловіче спілкування відрізняється емоційною стриманістю. Жінки вільніше й повніше (зокрема, вербально) висловлюють свої почуття й емоції, у них виникає потреба ділитись з кимось своїми переживаннями; вони також здатні до співпереживання.

Істотно різняться й стилі чоловічого і жіночого спілкування:

У комунікуванні чоловіків найважливішою є інформація, тобто факти, цифри і результати. Жінки, крім інформації, великою мірою зорієнтовані на атмосферу спілкування, на інтерактивні, міжособистісні аспекти.

Чоловіки у комунікації зорієнтовані на соціальні статуси і владу; вони пристосовуються до ієрархічних соціальних ролей у комунікації. Жінки віддають перевагу партнерській, рівноправній комунікації; вони зорієнтовані на встановлення хороших стосунків, прагнуть до їх зміцнення, знищення соціальних та інших ієрархічних бар'єрів. Тобто жінки намагаються скоротити дистанцію між собою і партнером у комунікації, а чоловіки цю дистанцію підтримують.

Що ж стосується аспектів спілкування, пов'язаних із мовним кодом, то дослідники лінгвогендерологічних проблем зазначають, що в мовленні чоловіків простежується більша кількість іменників і дієслів; жінки віддають перевагу прикметникам і прислівникам.

Отже, зовнішні (ситуація, контекст) і внутрішні (соціальні та психологічні) складові спілкування виступають у тісному зв'язку, впливаючи на перебіг комунікації загалом, її прагматику – зокрема.

Список використаних джерел:

1. Горошко Е. И. Особенности мужского и женского стиля письма / Е. И. Горошко // Гендерный фактор в языке и коммуникации. – Иваново, 1999. – С. 28–41.
2. Гендер і культура: збірник статей / упор. В. Агеєва, С. Оксамитна. – К.: Факт, 2001.
3. Пчелінцева О. Е. Комунікативна поведінка людини: Гендерний аспект / О. Е. Пчелінцева // Гендер: Реалії та перспективи в українському суспільстві: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11–13 грудня 2003р.). – К.: Фоліант, 2003. – С. 218–222.

Д. психол. н. Фурман А. В., к. психол. н. Шандрук С. К.

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

Якість, конкурентоздатність професійної освіти мають визначальне значення для успішного розвитку України. Револьюційна зміна технологій, які спираються на високий рівень інтелектуальних ресурсів, і пов'язана із цим геополітична конкуренція провідних країн світу стають найважливішими чинниками, що визначають не тільки економіку, але й політику ХХІ століття. У зв'язку із цим рівень

інтелектуального потенціалу країни, який прямо визначається якістю й конкурентоздатністю освіти, стає найважливішим чинником соціального розвитку та ключовою умовою економічної й політичної самостійності країни.

Сучасне суспільство потребує поліпшення якості підготовки фахівців, підвищення конкурентоздатності випускників вищих навчальних закладів на ринку праці. Для цього необхідні всебічне удосконалення організації та змісту освіти, створення правових та економічних умов формування ринкових відносин в Україні.

Саме тому важливим є питання не тільки озброїти випускників необхідним багажем знань, умінь і навичок, але й сформувати їх особистість як професіонала, здатного до вирішення професійних завдань. Причому маємо на увазі не лише професійність, а водночас їх креативну професійність.

Творча особистість є найбільшою цінністю для будь-якого суспільства, оскільки для неї характерна висока продуктивність, результативність особистісно та суспільно значущої творчої праці, завдяки чому людство робить черговий крок у своєму прогресі [1].

Проблема креативності стала предметом вивчення для багатьох зарубіжних та вітчизняних психологів, зокрема, Д. Б. Богоявленської, Е. Боно, Дж. Гілфорда, В. М. Дружиніна, Г. С. Костюка, В. А. Крутецького, К. К. Платонова, Я. О. Пономарьова, Є. Торранса, О. Я. Матюшкіна, О. В. Морозова, Д. В. Чернілевського. Великий внесок у розробку проблем здібностей, обдарованості, творчого мислення, розвитку творчої особистості зробили такі вчені, як Н. С. Лейтес, В. О. Моляко, В. В. Рибалка, С. О. Сисоєва, С. Л. Рубінштейн, В. Д. Шадріков, М. А. Холодна та інші.

Водночас питання щодо розвитку професійної креативності студентів є недостатньо вивченою і особливо актуальною в діяльності сучасного вищого навчального закладу.

Креативність виявляється як здатність висувати неординарні та нестандартні ідеї, уникати в мисленні традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

Креативність можна розглядати як особистісну характеристику, як реалізацію людиною власної індивідуальності, але не як певний набір особистісних рис. Кожна людина неповторна, унікальна, вона вносить у світ щось нове, таке, чого раніше не було. Тому прояв індивідуальності є творчим процесом. Отже характеристики креативності непередметні, тобто не передбачають наявності продукту (матеріального чи ідеального), вони процесуальні, оскільки креативність розглядається як процес прояву власної індивідуальності.

Актуальність проблеми творчого розвитку особистості молодшої людини сьогодні усвідомлюється настільки, що є авангардною в усіх державних документах про освіту, виступах осіб, які безпосередньо причетні до розвитку системи освіти. Але у вирішенні цієї проблеми є багато труднощів. По-перше, здатність людини до творчості не характеризується якоюсь однією конкретною здібністю (виключаємо тут випадки прояву яскравої обдарованості: музичної, художньої тощо). Це інтегративна якість особистості, яка відображає її особливу внутрішню структуру: спрямованість, певні психічні процеси, характерологічні якості, уміння [2].

Креативність як відношення проявляється у пошуково-перетворюючій активності і реалізується у подоланні стереотипу поведінкового акта, а також у порушенні одноманітності у взаєминах з дійсністю, продуктивному її перетворенні, аж до створення нових об'єктів, з одночасним удосконалюванням варіативності, продуктивності та якості дій індивіда. Потім, розвиваючись у діяльності і поєднуючись з провідними мотивами, вона функціонально закріплюється у структурі особистості і виявляється як здатність до продуктивної зміни і створення якісно нового. Цим визначається творчий стиль діяльності. Креативність, з одного боку, розвивається і формується у залежності від особливостей і умов перебігу процесу творчості (як об'єктивна детермінанта), а з іншого реалізується у ньому і представляє його мотиваційно-потребнісну основу (як суб'єктивна детермінанта творчості). Так само вона виявляється на неусвідомленому (орієнтовно-приспосувальному) і свідомому (пізнавально-перетворюючому, дослідницькому) рівнях індивідуальної діяльності і соціально рольової поведінки.

Розвиток креативності особистості майбутнього фахівця полягає у теоретичному і практичному оволодінні студентами соціально-психологічними знаннями та вмільому застосуванні набутих знань у реальних життєвих та професійних ситуаціях, у пізнанні себе як особистості та свого рівня самоактуалізації з метою особистісного зростання.

Основними принципами розробки системи роботи з розвитку креативності особистості майбутніх фахівців соціогуманітарного профілю вважаємо: принцип особистісно орієнтованої професійної підготовки фахівців, історизму, гуманізації, духовності, психологізації, особистісний підхід, принципи наступності, єдності соціалізації та індивідуалізації, екологізації, суспільно-особистісного прагматизму та партнерства, еврилогізації.

Базуючись на основних теоретичних положеннях та орієнтуючись на реальну систему навчально-виховної роботи, яка функціонує у вищих навчальних закладах, виділяємо наступні взаємопов'язані напрямки роботи стосовно розвитку креативної особистості майбутнього фахівця соціогуманітарного профілю: використання психології як засобу самопізнання та саморозвитку; систему корекційно-розвивальних занять особистісно зорієнтованого спрямування.

Зміст такої підготовки майбутніх фахівців має орієнтуватися на питання самопізнання та саморозвитку, вироблення індивідуального стилю, засвоєння і вдосконалення науково-методичних знань та вмінь, які є основою творчої професійної діяльності. Виступаючи засобом професійної діяльності фахівця, вони функціонують під час проектування, конструювання як організації освітнього процесу, так і розвитку професійної креативності.

Процес формування креативності особистості – це набування готовності безпосередньо виявляти творчу активність, реалізація творчих виявів і творчого потенціалу, взаємодія індивідуальних якостей носія потенціальної креативності зі змістом соціально-значущого виду діяльності, вияв найвищого ступеня здібностей завдяки творчим механізмам.

Необхідно, щоб у процесі формування креативності займали важливе місце:

- актуалізація пізнавального компонента, організована як активне розширення інтелектуальної сфери, яка є базою для формування творчих здібностей;
- формування понять категоріального апарату для оперування при розв'язанні дослідницьких, творчих завдань, що мають характер проблемних ситуацій;
- формулювання запитань проблемного характеру, які стимулюють активну розумову діяльність;
- стимулювання розвитку ерудиції, розширення кругозору в галузі наукових знань різнобічного спрямування;
- навчання прийомам самосійного мислення (логічні операції, які допомагають самостійно творчо опрацювати потік інформації, прийти до власних висновків, а не просто перейняти вже готові міркування та твердження);
- організація навчального пізнання як процесу наукового дослідження (за логікою організації, використанням методів), ознайомлення з різними дослідними процедурами.

Для розвитку креативності необхідні нерегламентоване середовище з демократичними відносинами та наслідування творчій особистості. Розвиток креативності відбувається під впливом мікросередовища і наслідування через формування системи мотивів і особистісних властивостей (незалежність, мотивація самоактуалізації).

Однією із тенденцій розвитку креативності особистості є також включення в навчальний процес не лише пізнавальної, але й емоційно-особистісної сфери людини. Особистісний розвиток студента, формування його готовності до майбутньої професійної діяльності є важливими чинниками в оптимізації навчального процесу у вищих закладах освіти на сучасному етапі розвитку суспільства.

Фахова підготовка майбутніх фахівців має спрямовуватися на розвиток кожного із визначених вище критеріїв, що сприятиме формуванню здатності працівників до творчої діяльності.

Професійну креативність визначаємо як невід'ємну складову професійної діяльності, що трактується як здатність трансформувати фахівцями засвоєний досвід навчально-професійної діяльності, у ході якого майбутній фахівець здатний відтворити і творчо реформувати продукт праці, стаючи активним суб'єктом.

Формування професійної креативності в майбутніх фахівців – це складова процесу становлення цілісної творчої особистості, готової до професійної креативної діяльності.

Розвиток професійної креативності в умовах сучасного вищого навчального закладу розуміється нами як такий освітній процес, в якому студент максимально свідомо і самостійно досліджує навчальний матеріал, забезпечуючи свій різнобічний розвиток та формує себе як креативну особистість. Серед існуючих технологій та форм підготовки найбільш продуктивними у розвитку професійної креативності студентів є проблемно-пошукові, дослідницькі та колективно-групові технології. Вони забезпечують підготовку креативних фахівців, які мають навички наукової

діяльності, самостійного аналізу можливостей використання досягнень науки та практики, практичної участі у роботі колективу професіоналів. Якість освіти в майбутньому повинна визначатися саме здатністю навчального закладу створювати умови для розвитку нетрадиційного мислення, вміння адаптуватись і згодом змінювати середовище.

Можна окреслити наступні проблеми, які потребують подальшого дослідження проблеми креативності фахівців соціогуманітарного профілю у контексті їх професійної підготовки:

1) забезпечення згармонізованості особистісно-людського та професійно-соціального аспектів шляхом особистісної психокорекції та розвитку креативності майбутніх фахівців;

2) налагодження системи з психокорекційним спрямуванням у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців у сфері розвитку їх креативних здібностей;

3) необхідність та шляхи набуття професійно значущих якостей та вироблення моделі розвитку власної креативності.

Список використаних джерел:

1. Психологія особистісно орієнтованої професійної підготовки учнівської молоді: науково-метод. посіб. / за ред. В. В. Рибалки. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 388 с.
2. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість: монографія / С. О. Сисоєва. – Х.; К.: Каравела, 1998. – 150 с.
3. Фурман А. В. Психодіагностика інтелекту в системі диференціації навчання: кн. для вчителя / А. В. Фурман. – К.: Освіта, 1993. – 223 с.

К. психол. н. Шешукова О. В.

*Сахалинский государственный университет, г. Южно-Сахалинск,
Российская Федерация*

ДЕСТРУКТИВНОЕ ВЛИЯНИЕ ИНТЕРНЕТ-ПРОСТРАНСТВА НА ЛИЧНОСТЬ СОВРЕМЕННОГО СТУДЕНТА

Современные возможности Интернета позволяют нам использовать его в нужном направлении: поиск новой и нужной информации, ее систематизация и оптимизация, более качественное освоение необходимых знаний, и даже дополнительный заработок в Сети. Опросы, проводимые в Сети, показывают, что Интернет – неотъемлемая часть жизни студентов в настоящее время. Среди студентов Украины, России, Казахстана и Польши подавляющее большинство опрошенных пользуется Интернетом ежедневно. При этом наиболее частые обращения молодежи к сети связаны с работой, учебой (Польша – 86,2%, Украина – 79,5%, Россия – 77,9%, Казахстан – 71,1%). Далее следует поиск любого рода информации (Польша – 79,1%, Украина – 76,2%, Россия – 71,1%, Казахстан – 60,0%), а также использование Интернет с развлекательными целями (Польша – 66,1%, Россия – 60,9%, Украина – 59,6%, Казахстан – 38,9%). Кроме того, значительное количество